

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ

І. С. Попович

доктор психологічних наук, професор кафедри загальної та соціальної
психології Херсонський державний університет

П. С. Носов

кандидат технічних наук, доцент
Херсонська державна морська академія

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останні десятиріччя закономірно посилюється увага наукової спільноти до вивчення і обґрунтування суб'єктної реальності людини в умовах трансформаційних змін соціуму. Перманентні соціокультурні зміни, відсутність стабільності в політичних та економічних вимірах, що у свою чергу ускладнює і підвищує інтенсивність суспільних процесів, спонукає актуалізацію соціального запиту на визначення форм та напрямків самореалізації особистості. Невизначеність, багатофакторність та нагальна необхідність постійної прогностичної активності учасників життєдіяльності спонукає вчених активно досліджувати суб'єктів цих змін, встановлювати закономірності функціонування актуальних вимірів сьогодення.

Саме окресленню проблемних теоретико-методологічних проблем психічних станів особистості присвячено наше дослідження.

З огляду на висвітлені міркування, очевидною є теоретична і практична цінність запропонованої теми дослідження.

Мета статті полягає в узагальненні та окресленні низки теоретико-методологічних аспектів дослідження психічних станів особистості.

Перейдемо до аналізування і висвітлення теоретико-методологічних аспектів дослідження психічних станів особистості.

Спостерігаємо, що застосування психологічних практик конструювання майбутнього, активне дослідження антиципаційних процесів, застосування технік

моделювання життя набуло значущої популярності, привернуло увагу дослідників різних наук [1; 2; 5]. Ця проблематика знайшла своє відображення в освітній, науковій діяльності, комерції і виробничій сферах, професійному та аматорському спорті, морській справі, у військовій, службовій, бойовій підготовці. Результативна командна робота, орієнтація на інноваційні технології, швидке і якісне впровадження їх в професійну діяльність є запорукою успіху [3]. Така артикуляція наукової проблематики вимагає від нас своєчасного реагування на методи, методики, психодіагностичний інструментарій, які повинні відповідати сучасній методології та парадигмі, бути релевантними предмету і об'єкту дослідження. Розуміння суті проблеми дозволяє організовувати дослідження на високому методичному рівні і отримувати результати, які відображають реальний стан справ. Попри це, врахування психологічних закономірностей активності суб'єкта набуває особливої актуальності. Трактування наукової проблематики актуалізує теоретико-методологічні аспекти дослідження психічних станів особистості.

Психічні стани очікування, мотиваційні, відпочинку, перемоги є особливим різновидом психічних станів, що інтегрують психічні процеси і властивості особистості, здійснюють регуляцію діяльності. Зокрема, ефективна організація тренувального процесу, тактико-технічної підготовки спортсменів вимагає від тренерів не тільки загальних знань з психології спорту та розуміння психологічних особливостей спортсменів командних видів спорту, а врахування у побудові тактики і стратегії командної гри психічних станів гравців, координації цих станів впродовж змагання.

У іншому дослідженні обґрунтовано [4], що структура, змінні і взаємозалежність факторів психічних станів очікувань є важливими складовими навчально-професійної діяльності студентів, а отримані емпіричні результати дослідження сприяють ефективній організації освітнього процесу.

Дослідження психічних станів очікування відпочинку туристів сприяє операціоналізації вирішення завдань в туристичній діяльності та якісному сервісу суб'єктів відпочинку. Значущим є завдання встановлення взаємозв'язку конкретного психічного стану очікування відпочинку і алгоритму дій персоналу, що забезпечує сервіс відпочинку.

У дослідженні формальних підходів щодо створення поведінкової моделі судноводія для організації безпечної взаємодії при несенні навігаційної вахти зазначено, що ситуація ускладнюється тим, що для прокладання і проходження нового маршруту склад вахтової команди формується випадково. Тому існує ймовірність набору курсантів, які не отримали необхідних навичок, що будуть задіяні у виконанні завдання. При виконанні маневрів в реальних умовах загроза безпеці значно зростає і може спричинити катастрофічні наслідки. Дослідження психічних станів суб'єктів дозволить уникнути помилок і внести профілактичні дії щодо підбору вахтової служби та перекваліфікації окремих судноводіїв за потреби [2].

Отримані емпіричні результати дослідження мотиваційних психічних станів військовослужбовців показали, що мотиваційні психічні стани, які виникають у процесі виконання завдань, є наймовірніше складним комплексним утворенням. Факторним аналізом визначено структуру мотиваційних психічних станів військовослужбовців, що складається з семи основних факторів (70,60%). Встановлено, що найважливішою складовою у структурній та функціональній організації мотиваційних психічних станів військовослужбовців є «прагматичне мотивування», яке має найбільше взаємозв'язків. Найбільш значущим ($p \leq 0,01$) є співвідношення «прагматичного мотивування» та «его-мотивування» (0,344). Структура, змінні і взаємозалежність факторів мотиваційних психічних станів є важливими складовими у вирішенні завдань професійної, службової (бойової) діяльності військовослужбовців.

Вищерозглянуті дослідження логічно підводять нас до важливої теоретико-методологічної проблеми – створення типології психічних станів особистості.

У попередніх наукових пошуках нами реалізовано низку завдань дослідження психічних станів особистості [2; 4]: здійснено теоретичне аналізування проблеми психічних станів особистості; з'ясовано сутнісні ознаки обраного феномену та систематизовано дослідження психічних станів особистості; обґрунтовано методологічну базу дослідження психічних станів особистості у контексті розв'язання актуальних прикладних проблем; окреслено концептуальні особливості психічних станів очікування, мотиваційних психічних станів; застосовано психодіагностичний інструментарій для дослідження психічних станів очікування у навчально-професійній діяльності, психічних станів очікування перемоги у командних видах спорту; визначено основні психологічні змістові параметри психічних станів особистості у різних соціальних ситуаціях; розкрито методологічні, змістово-процесуальні засади організації дослідження психічних станів очікування в освітній сфері, туристичній, військовій та спортивній діяльності [1-5].

Реалізація поставлених завдань, теоретико-методологічне аналізування проблеми, підводять нас до розуміння, що максимально релевантним поставленим завданням, об'єктно-предметному полю дослідження та сучасному стану психологічної науки є напрямок соціальної психології, який активно розвивається та іменується «психологія конструювання майбутнього».

Висновок. Ключовими теоретико-методологічними аспектами дослідження психічних станів особистості є: побудова психологічної наукової парадигми конструювання особистістю майбутнього і створення типології психічних станів особистості, актуальних методологічним вимірах сьогодення.

У подальших наукових пошуках акцентуємо увагу на емпіричному дослідженні різних типів психічних станів очікування, мотиваційних психічних

станах, психо-емоційних станів, психічних станів опанування собою, що підведе нас до вирішення важливих складних прикладних завдань.

Література:

1. Блинова О. Є. Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: монографія / від. ред. О. Є. Блинова. Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський, 2018. С. 6-29.
2. Носов П. С., Нагрибельний Я. А., Зінченко С. М., Попович І. С, Сафонов М. С. Формальні підходи щодо створення поведінкової моделі судноводія для організації безпечної взаємодії при несенні навігаційної вахти. *Сучасні інформаційні та інноваційні технології на транспорті (MINTT-2019): збірка матеріалів XI Міжнародної науково-практичної конференції, 28-30 трав. 2019 р., Херсон: Херсонська державна морська академія, 2019. С. 58-62.*
3. Popovych, I. S. & Blynova, O. Ye. Research on the Correlation between Psychological Content Parameters of Social Expectations and the Indexes of Study Progress of Future Physical Education Teachers, *Journal of Physical Education and Sport. 2019, 19(3), 847-853. DOI:10.7752/jpes.2019.s312*
4. Popovych, I. S. & Blynova, O. Ye. The Structure, Variables and Interdependence of the Factors of Mental States of Expectations in Students' Academic and Professional Activities. *The New Educational Review. 2019, 55(1), 293-306. DOI:10.15804/tner.2019.55.1.24*
5. Popovych I. S. Social expectations – a basic component of the system of adjusting of social conduct of a person. *Australian Journal of Scientific Research. 2014, 2(6), 393-398.*